

Kunst & Burgerschap

in het onderwijs

een kleine verkenning

een paar aandachtspunten

Wat is goed onderwijs
en de rol van burgerschap daarbinnen?

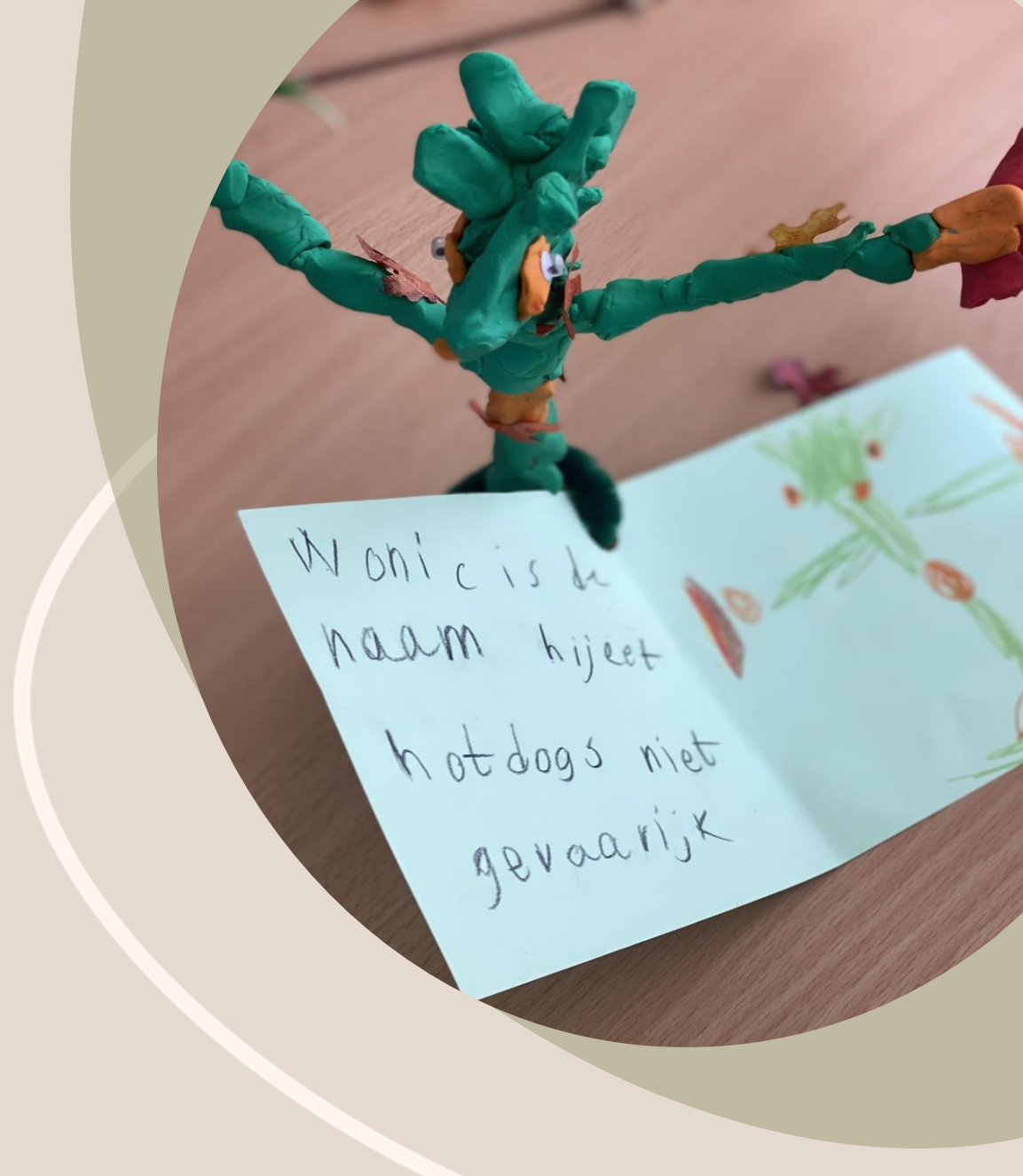
Wat is kunst
en de rol van kunst in onderwijs

kunst, onderwijs & burgerschap
waarom en **hoe** te verbinden?

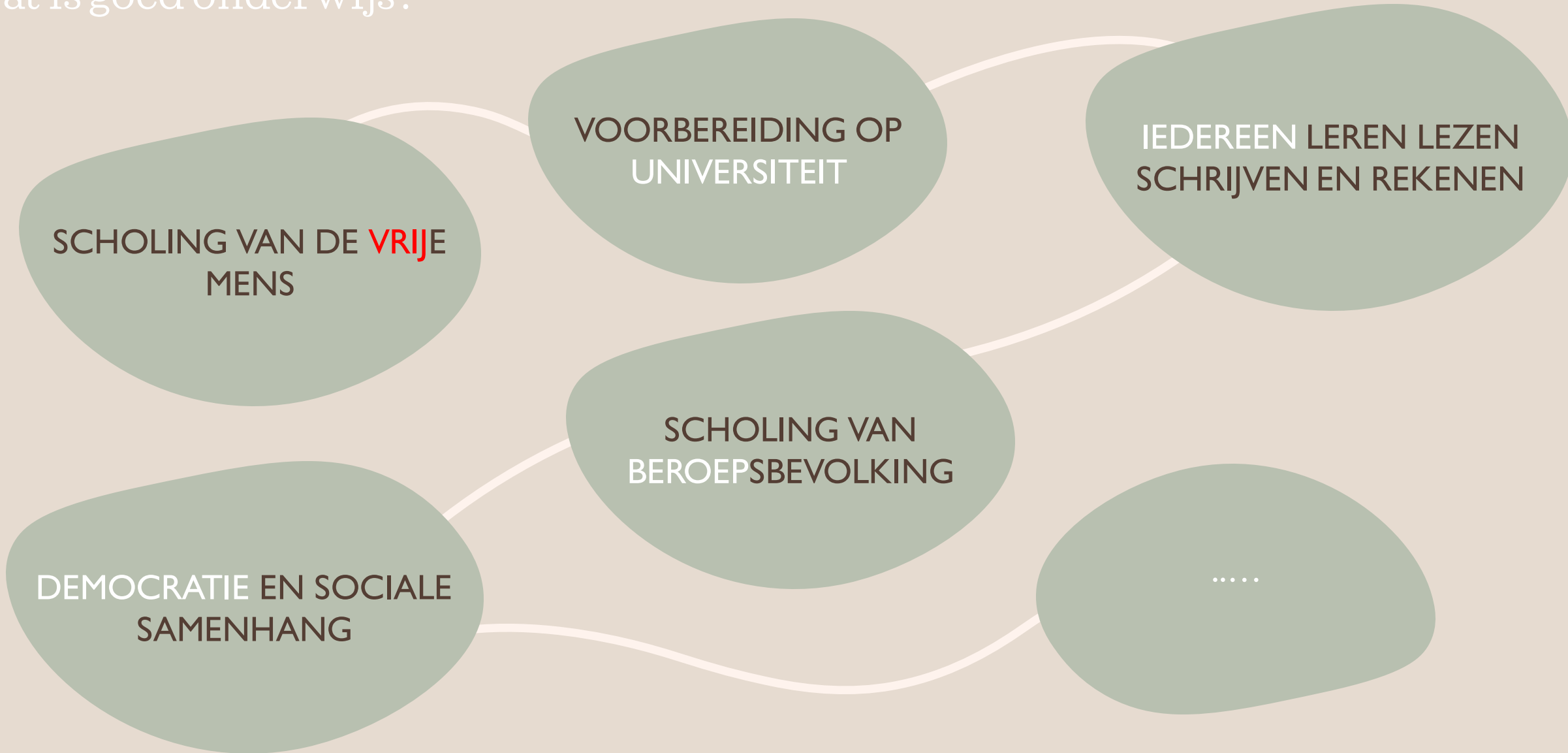
Tot slot

Wat is goed onderwijs en de rol van burgerschap daarbinnen?

Welke samenleving heeft de school nodig?
Gert Biesta, 2020

Wat is goed onderwijs?

GERT BIESTA

De grootste gemene deler bij al deze verwachtingen is dat de school iets goeds zou moeten opbrengen voor de samenleving.

Geschoolde, beschaafde burgers die hard kunnen werken, zich aan de regels houden en gezond kunnen leven, dragen immers bij aan de economie en drukken de kosten op collectieve voorzieningen zoals politie, gevangenis en de gezondheidszorg.

maar dat is niet het hele verhaal.

GERT BIESTA

Een andere, tweede geschiedenis van de school wordt vaak vergeten: niet een functie van en voor de samenleving, maar de school als een wat merkwaardige plaats of ruimte, tussen 'thuis' en de 'straat,' ergens halverwege het private leven en het maatschappelijke leven.

GERT BIESTA

De school is ook te begrijpen als een oefenplaats,
een plek waar geoefend kan en mag worden.

De tijd die nog niet is overladen met allerlei
verwachtingen, vooral ten aanzien van wat die tijd – of
in economische taal: tijdsinvestering – zou moeten
opbrengen.

GERT BIESTA

school als tijd die de zittende generatie letterlijk vrijmaakt voor de nieuwe generatie, zodat ze de wereld en zichzelf in relatie tot die wereld kunnen ontmoeten zonder onmiddellijk onder druk te staan om **productief** en perfect te zijn.

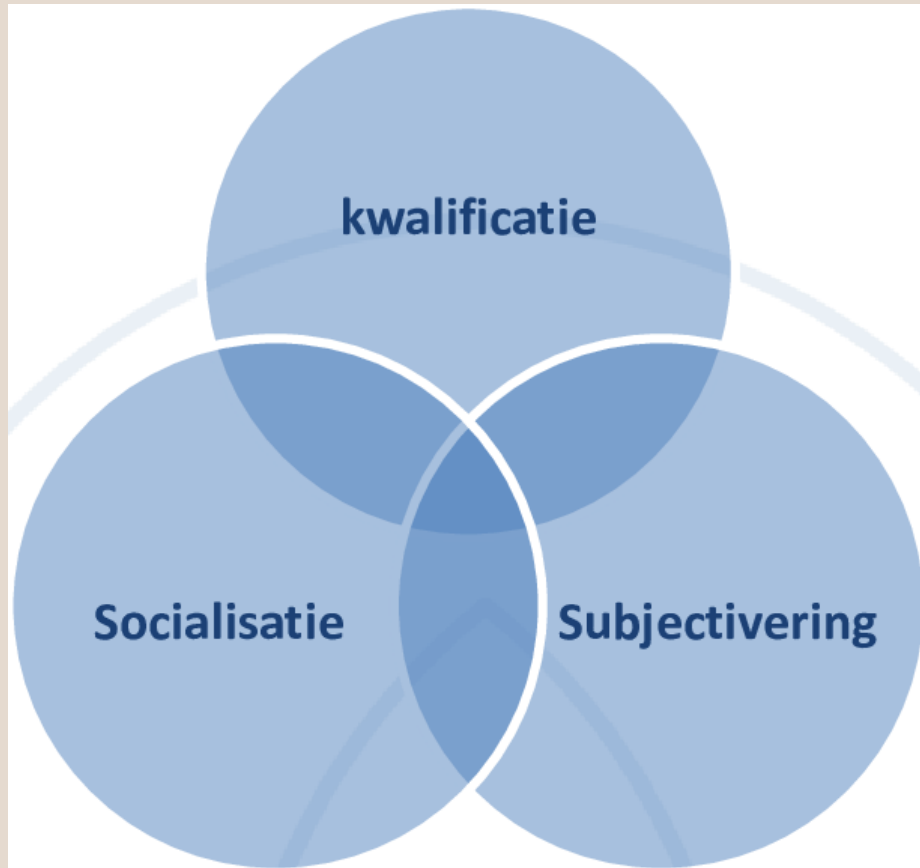
GERT BIESTA

Terwijl in de eerste geschiedenis van de school een opbrengst argument legitiem is, gaat het in de tweede geschiedenis om wat we het beste een beschavingsargument zouden kunnen noemen.

Wat is goed onderwijs
en de rol van burgerschap daarbinnen?

Wat is goed onderwijs
en de rol van burgerschap daarbinnen?

Wat is goed onderwijs en de rol van burgerschap daarbinnen?

“Je start door als team te kijken welke visie je hebt, of je je daarnaar gedraagt en hoe je dan handelt.

Daarna inventariseer je wat je al doet dat onder burgerschap valt en welke doelen dat raakt.

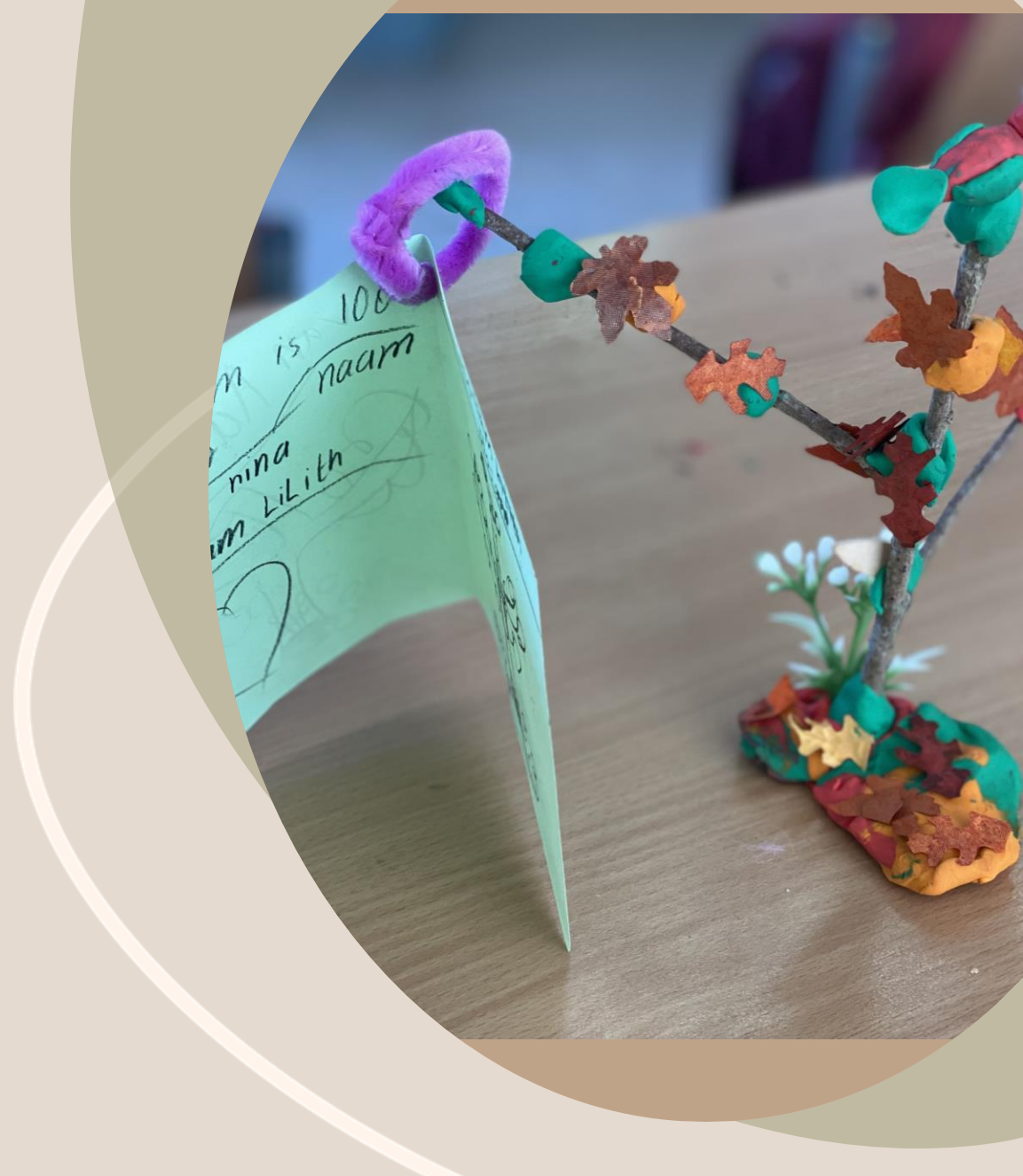
Vervolgens evalueer je of je tevreden bent over de opbrengsten.

Voorkom een verenging van je burgerschapsopdracht. Burgerschap kan ook plaatsvinden in een eerste lesuur door bijvoorbeeld aan te sluiten bij de actualiteit.

Het is in ieder geval goed om je te realiseren dat burgerschap een maatschappelijke opdracht is. En dat school de uitgelezen plek is waar je kunt oefenen”.

Wat is **kunst**
en de rol van kunst in het onderwijs?

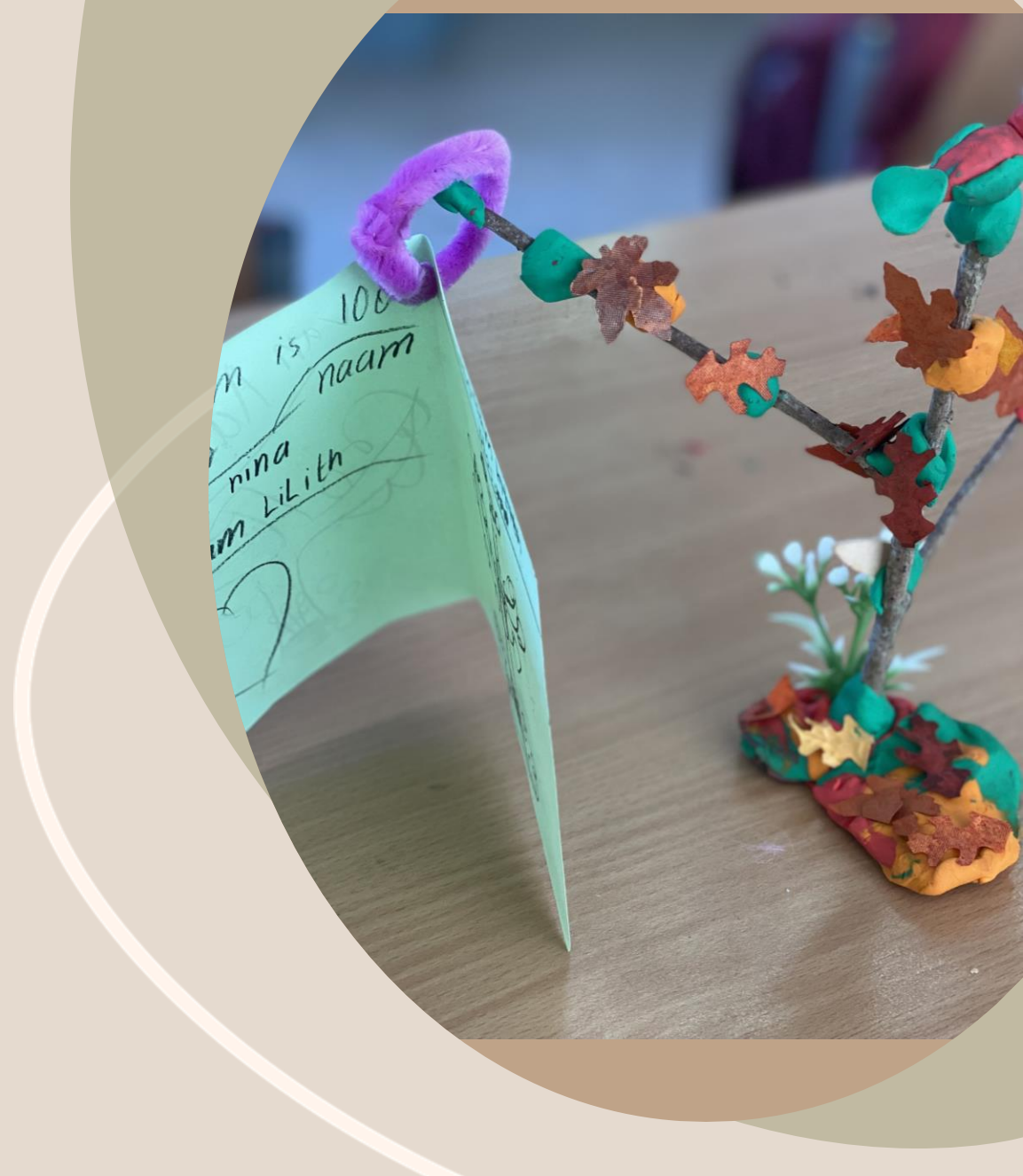

Wat is kunst en de rol van kunst in het onderwijs?

Kunst als voortdurende dialoog
over wat het betekent
om in de wereld te zijn

Kunst als voedings- en inspiratiebron die het
verlangen opwekt een persoon te willen zijn in de
wereld.

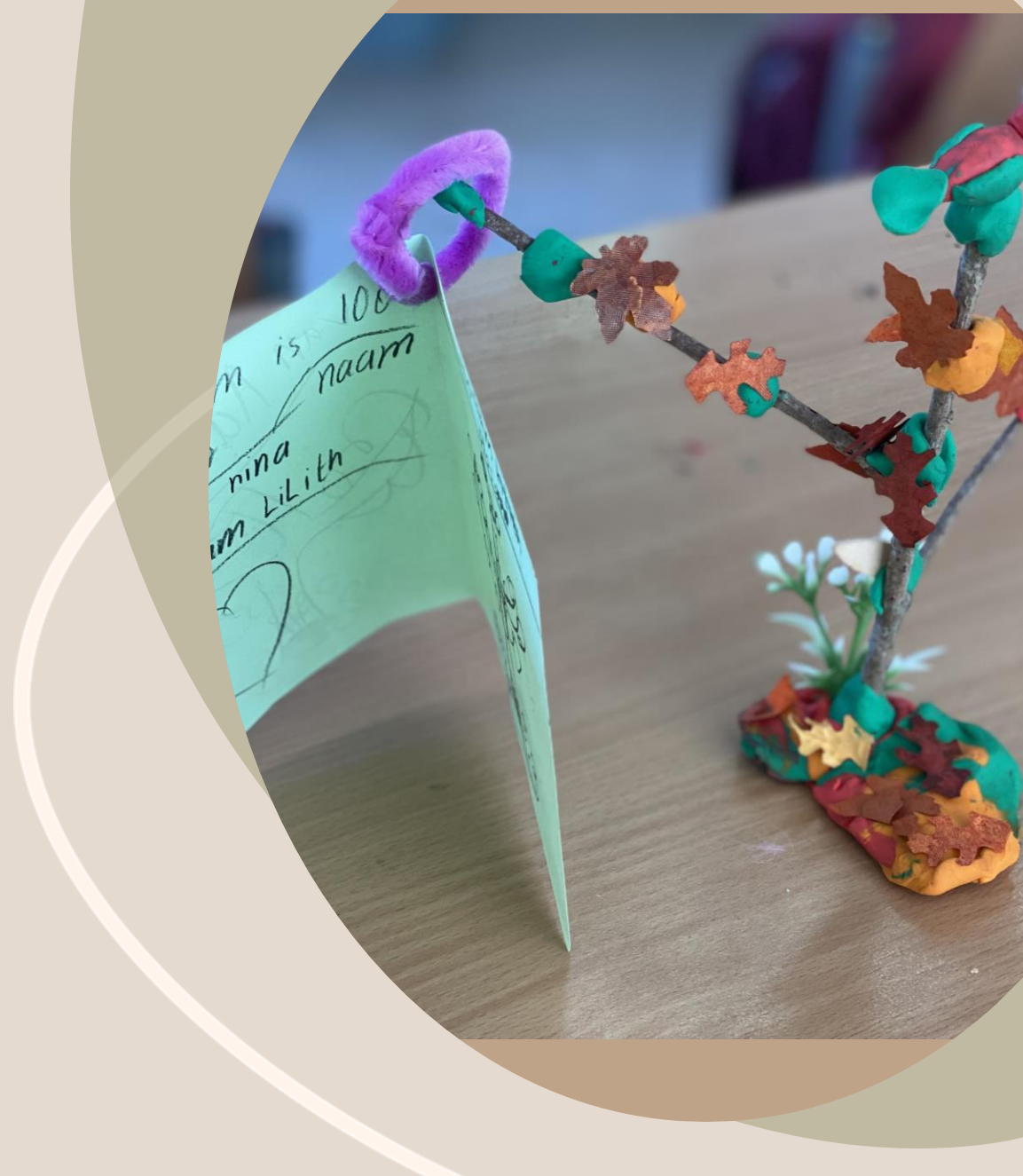
Kunst verbindt ons met onszelf,
met de ander,
met de wereld

Wat is kunst en de rol van kunst in het onderwijs?

Kunsteducatie kent een lange geschiedenis van verschillende doelen: verheffing, expressie, persoonsvorming, kunst om de kunst, creativiteit...

de valkuil van de vraag: wat is de
meerwaarde van kunst in het onderwijs?

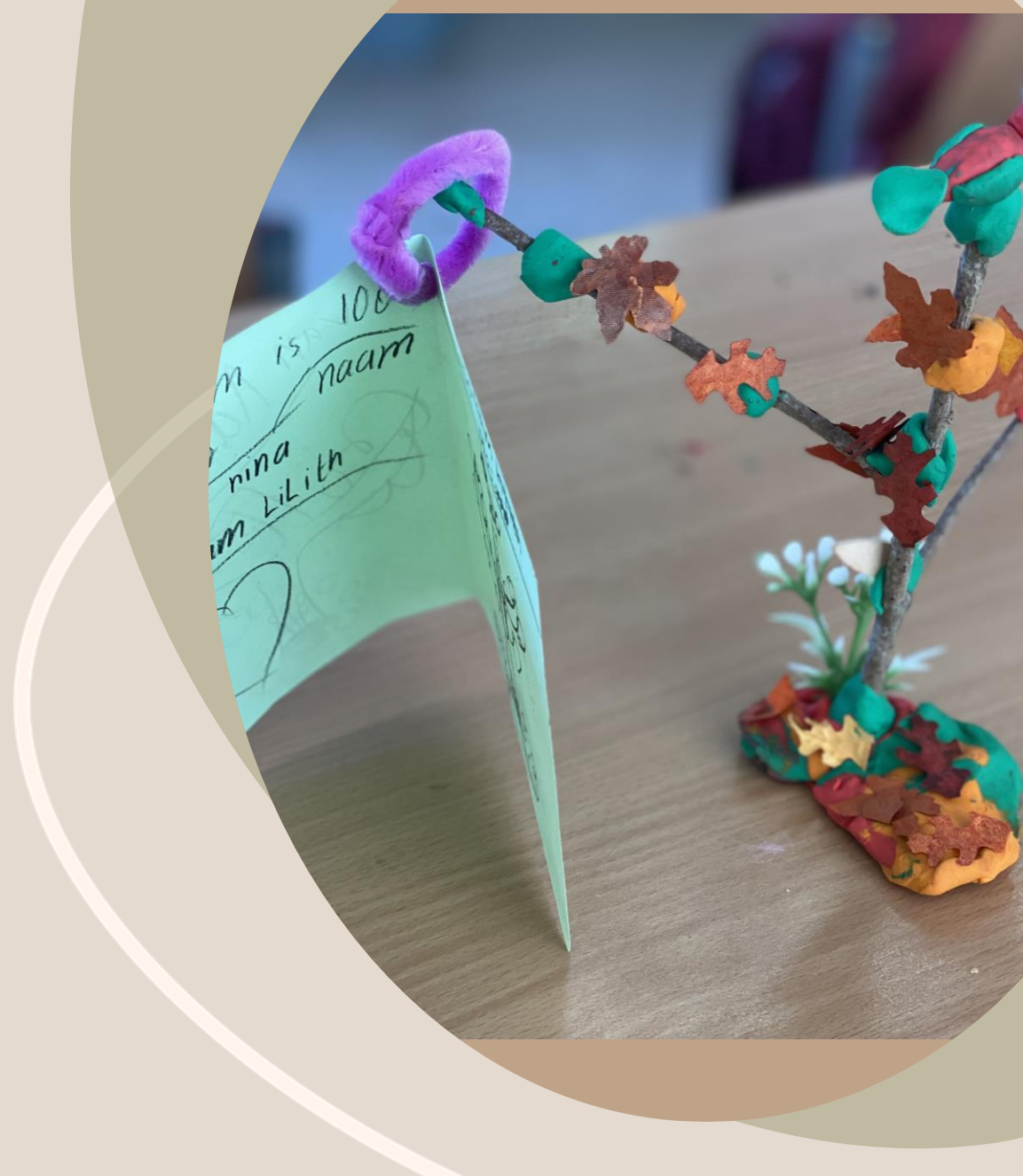
Wat is kunst en de rol van kunst in het onderwijs?

Kunst in het onderwijs kun je ook zien als een
existentiële ruimte

oefenplaats

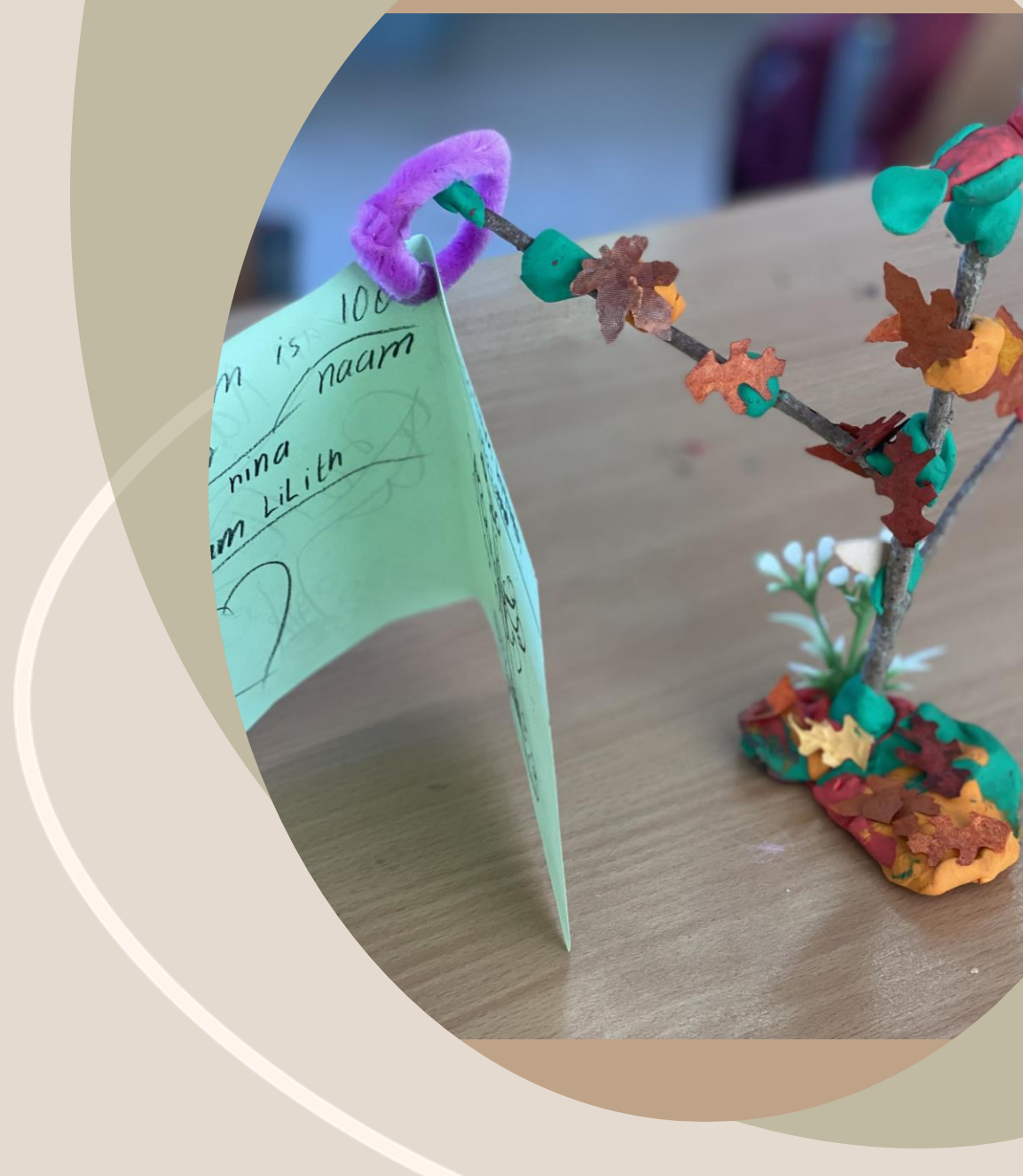
open plek in het bos

humuslaag

Wat is kunst en de rol van kunst in het onderwijs?

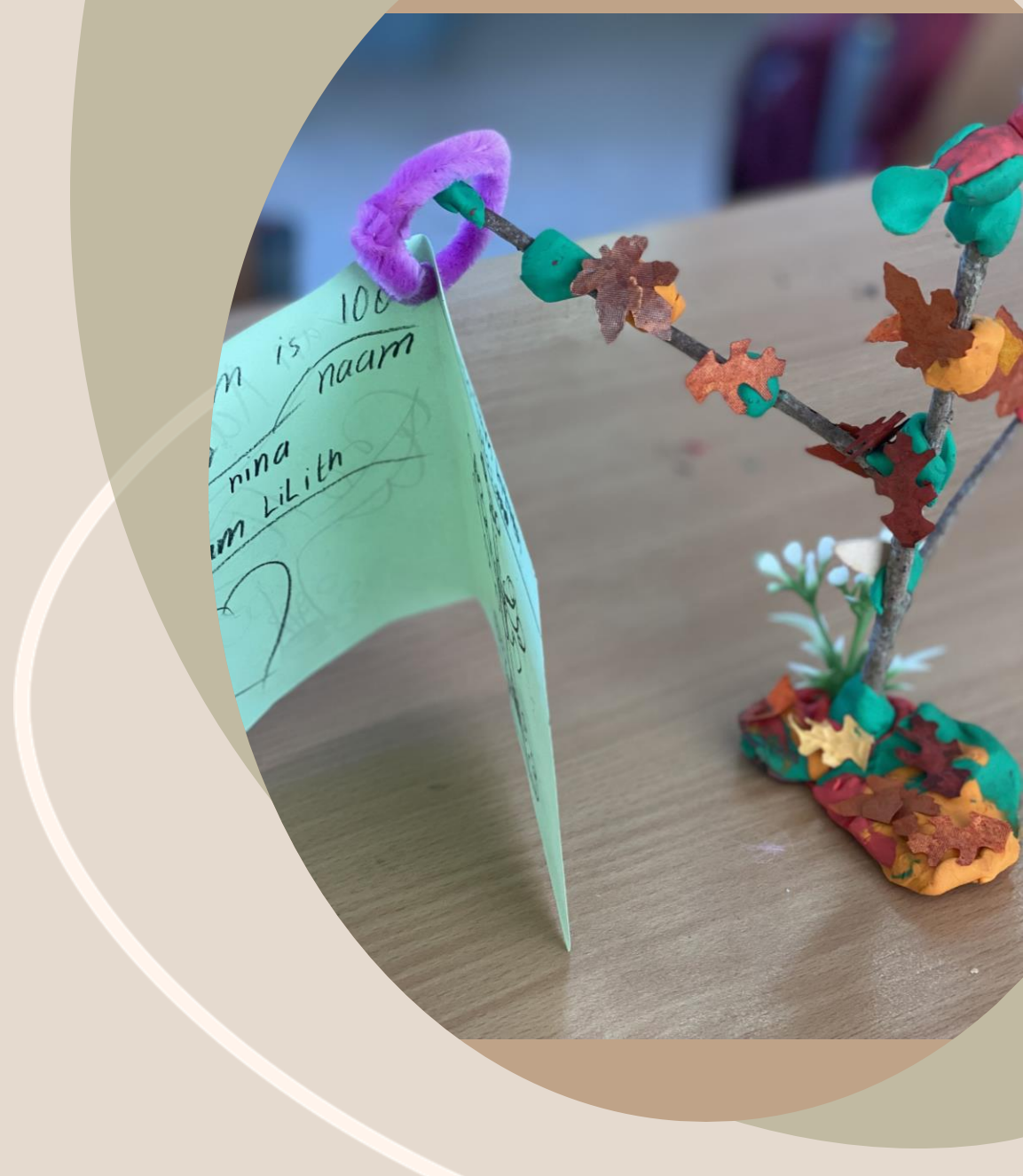
Waar kinderen iets tegen komen, kunnen ontmoeten, wat kinderen kunnen beantwoorden op een eigen manier, vanuit hun eigen (be)staan, een eigen stemgeluid – als aankomend burger...

Wat is kunst en de rol van kunst in het onderwijs?

En dan van de maatschappij, het management, de school en de ouders vragen om kunst in de school deze ruimte te gunnen, als

vrije ruimte

Wat is kunst en de rol van kunst in het onderwijs?

A god can do it.
But how, tell me, could
a man follow him through the narrow lyre?
His mind divides. Where two heart-roads cross there can be
no temple for Apollo.

Singing, as you teach it, is not desire,
not the courting of some end to be attained.
Singing is Being. Easy, for a god.
But for us, when *are we*? And when does he

cast all the earth and stars upon our lives?
It's *not*, youth, when you're in love, even if
then your voice forces open your mouth,---

learn to forget those songs. They elapse.
True singing is a different breath.
A breath serving nothing. A gust in the wind. A wind.

Rainer Maria Rilke, vertaald door Edward Snow

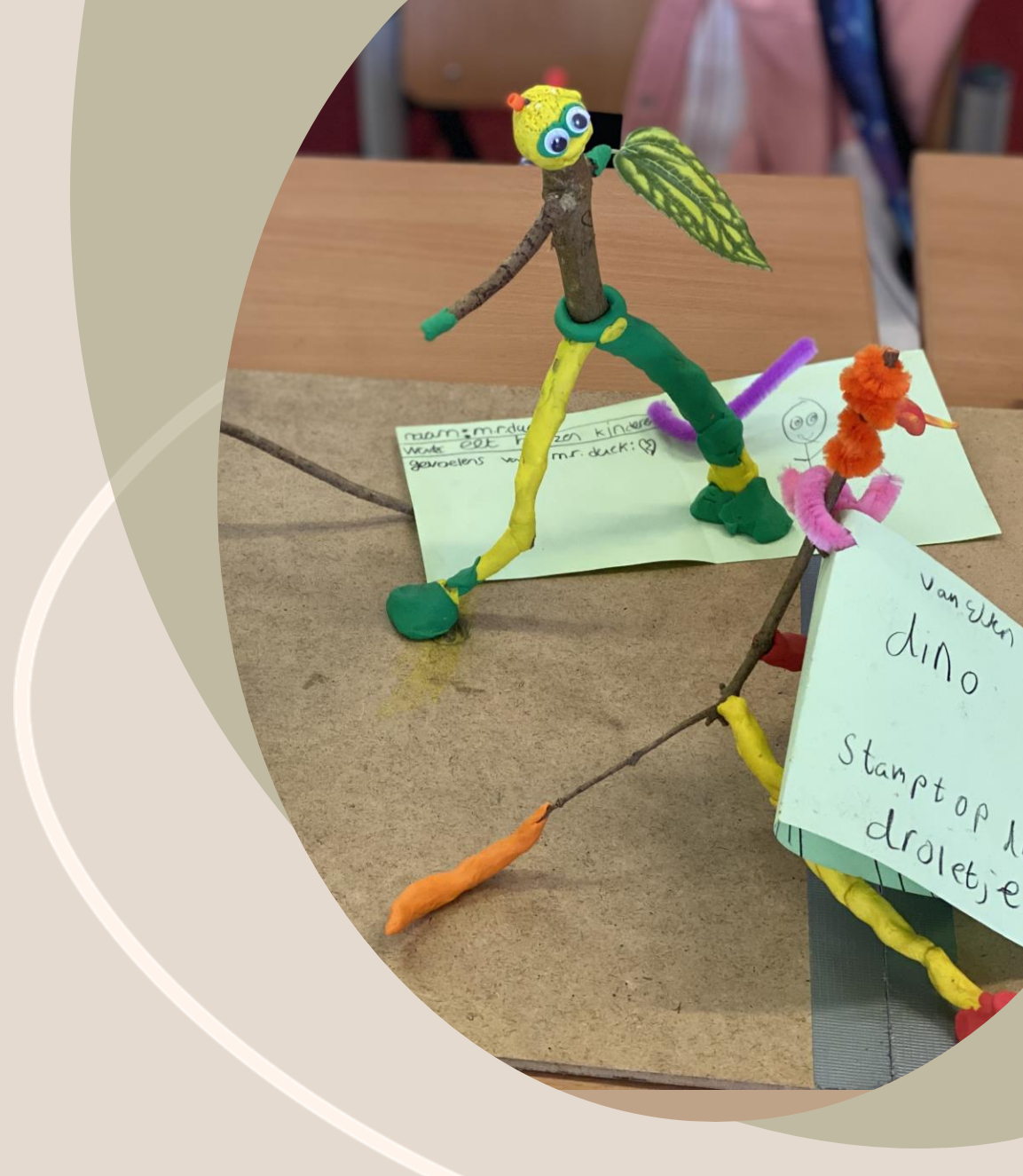

Wat is kunst en de rol van kunst in het onderwijs?

Kunst is een natuurlijke, vanzelfsprekende
oefenplaats voor mens-zijn en daarmee impliciet
ook voor burgerschap

kunst, onderwijs & burgerschap
waarom en **hoe** te verbinden?

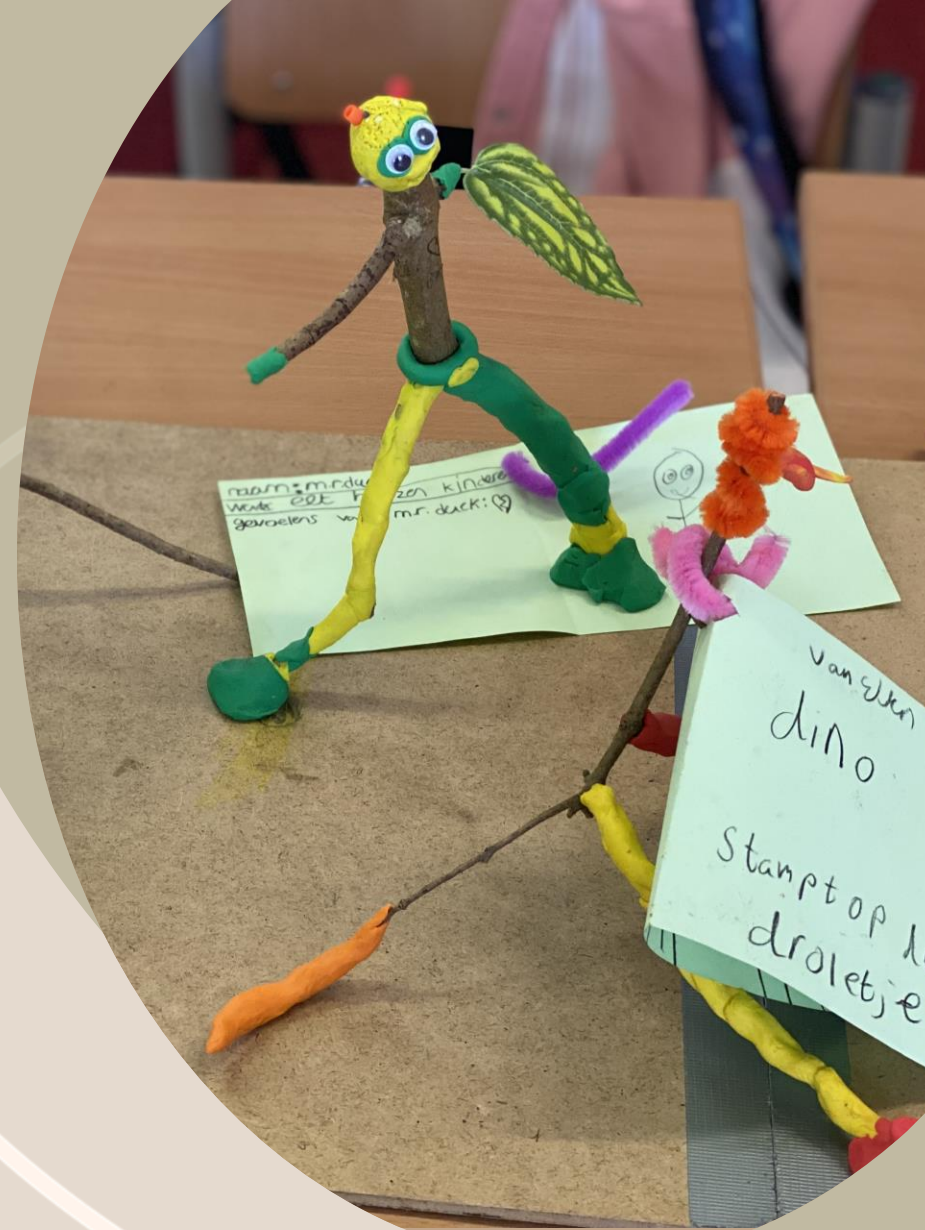

kunst, onderwijs & burgerschap waarom en **hoe** te verbinden?

Kunst in onderwijs verbonden aan een existentiële missie vraagt om een terughoudende, uitnodigende, ontvankelijk, open **pedagogiek** eigenlijk zoals de basishouding van een kunstenaar is.

De zojuist getoonde lesvoorbeelden laten deze werkwijze zien:

openlegend, ontdekkend, verzamelend, in beeld brengend, ontmoetend, proces gericht werken met kinderen, met materiaal, met een begin-idee, een startgedachte en dan op pad gaan.

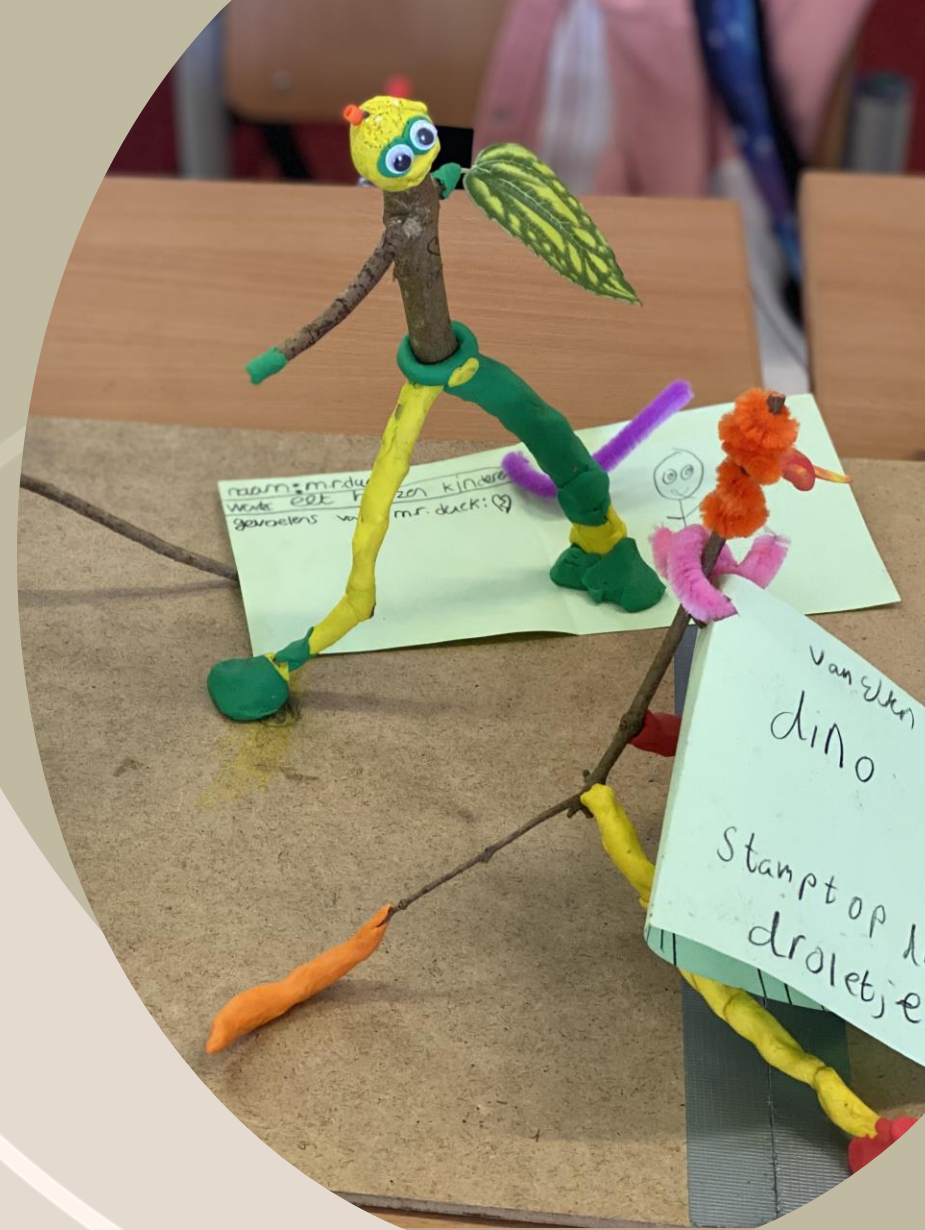
kunst, onderwijs & burgerschap
waarom en **hoe** te verbinden?

Vertrouwend in de dialoog, de ontmoeting, de ervaring, wetende
handen, het experiment, de eigenheid, artistieke en werklust van de
kinderen

Kinderen uitnodigen materiaal te leren kennen en vanuit die ontdekking
komen tot iets maken, iets laten ontstaan.

Bijvoorbeeld de vraag: hoe is dit takje gegroeid, kun jij ook iets laten
groeien vanuit klei, wol, ijzerdraad?

Wat is er eigenlijk nodig voor groei? Wat is groei?

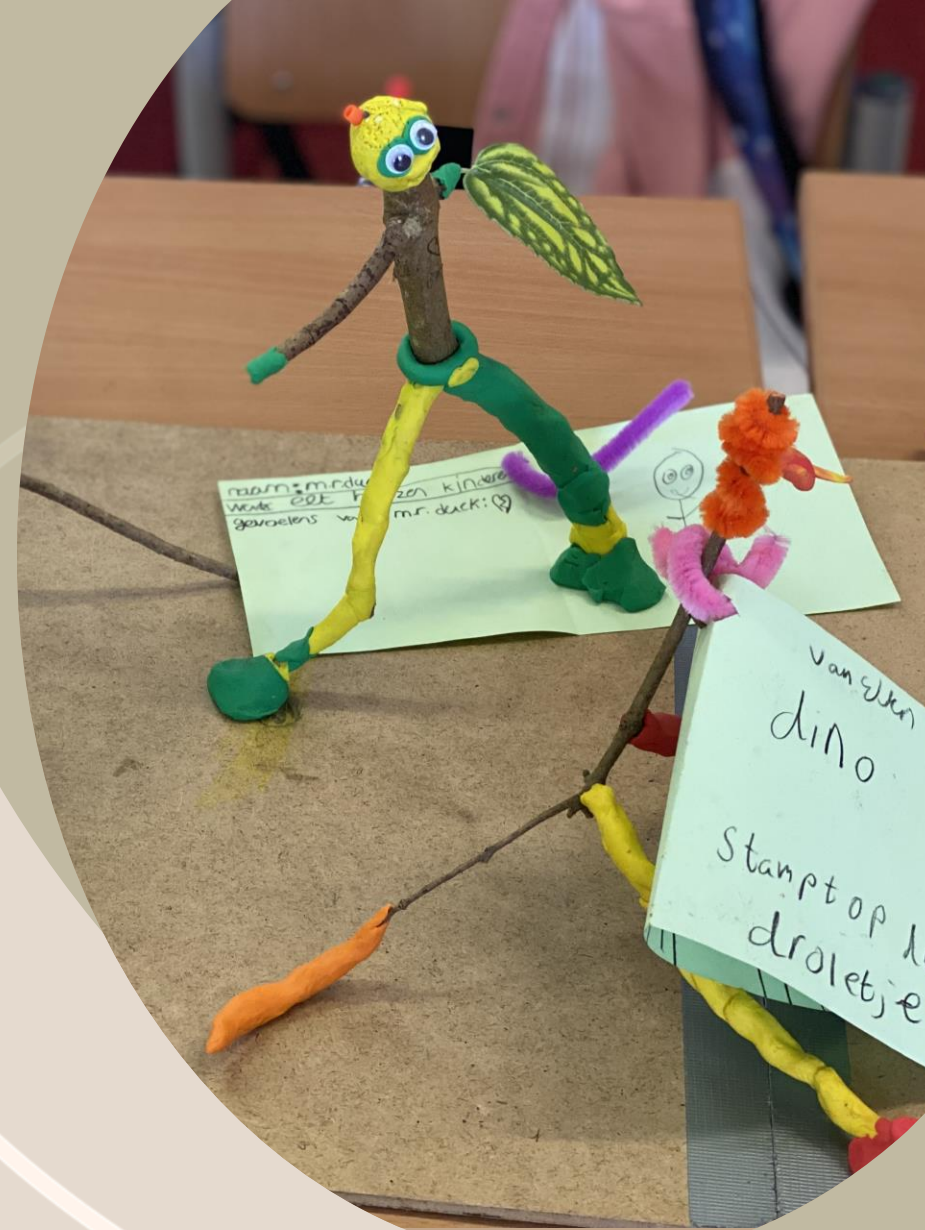

kunst, onderwijs & burgerschap
waarom en hoe te verbinden?

Een goeie (maak) opdracht zorgt ook inhoudelijk voor het relevante aanknopingspunten, en opent deuren naar grote vragen zoals: 'Hoe wek je eigenlijk iets tot leven? Wat is leven?'

Deze vraag naar het wezen van 'creatie' bevat, zo je wil, de kernvraag van de *geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen.*

Uit artikel Kunst als rijke humuslaag in onderwijs – voor bijvoorbeeld: burgerschap (Janeke Wienk, 2022)

kunst, onderwijs & burgerschap waarom en hoe te verbinden?

Ook hier volgen de kinderen Gerjanne vanzelfsprekend, niemand doet een tegenwerping of problematiseert – ze gaan innerlijk of hardop in gesprek met het wezentje dat zojuist in hun handen is gevormd.

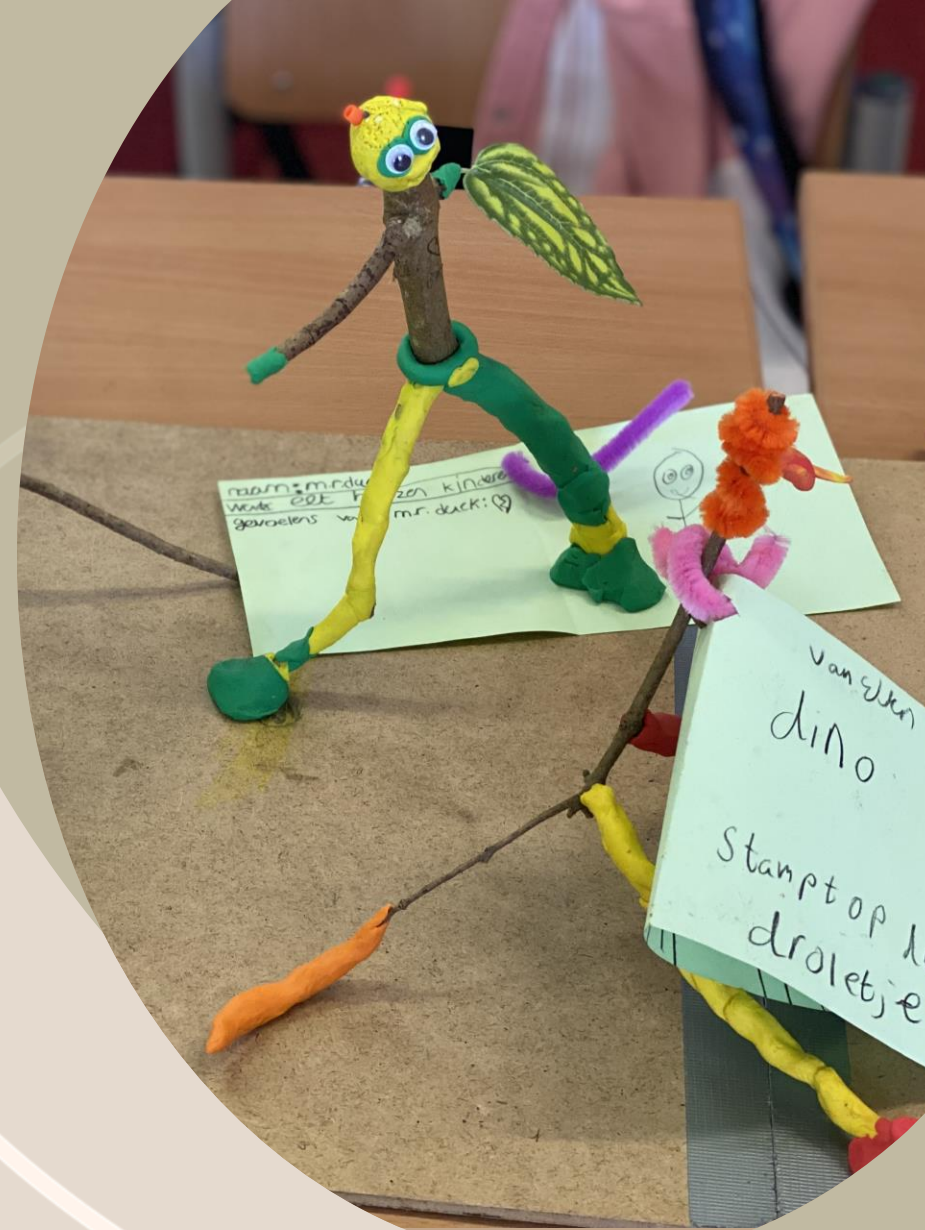
Alweer regent het wonderlijke, eigenzinnige antwoorden, perspectieven en gezichtspunten – stuk voor stuk start voor een dieper gesprek, contemplatie, discussie, onderzoek.

Een kind wijst op haar wezentje met de mededeling; ‘Zij heeft een derde oog’. Een ander zegt: ‘Hij eet alleen zijn eigen kinderen’, of; ‘Deze is niet gevaarlijk’.

Over *‘het aangaan van een serieuze en respectvolle dialoog met anderen’* gesproken...

idem

Uit artikel Kunst als rijke humuslaag in onderwijs – voor bijvoorbeeld: burgerschap (Janeke Wienk, 2022)

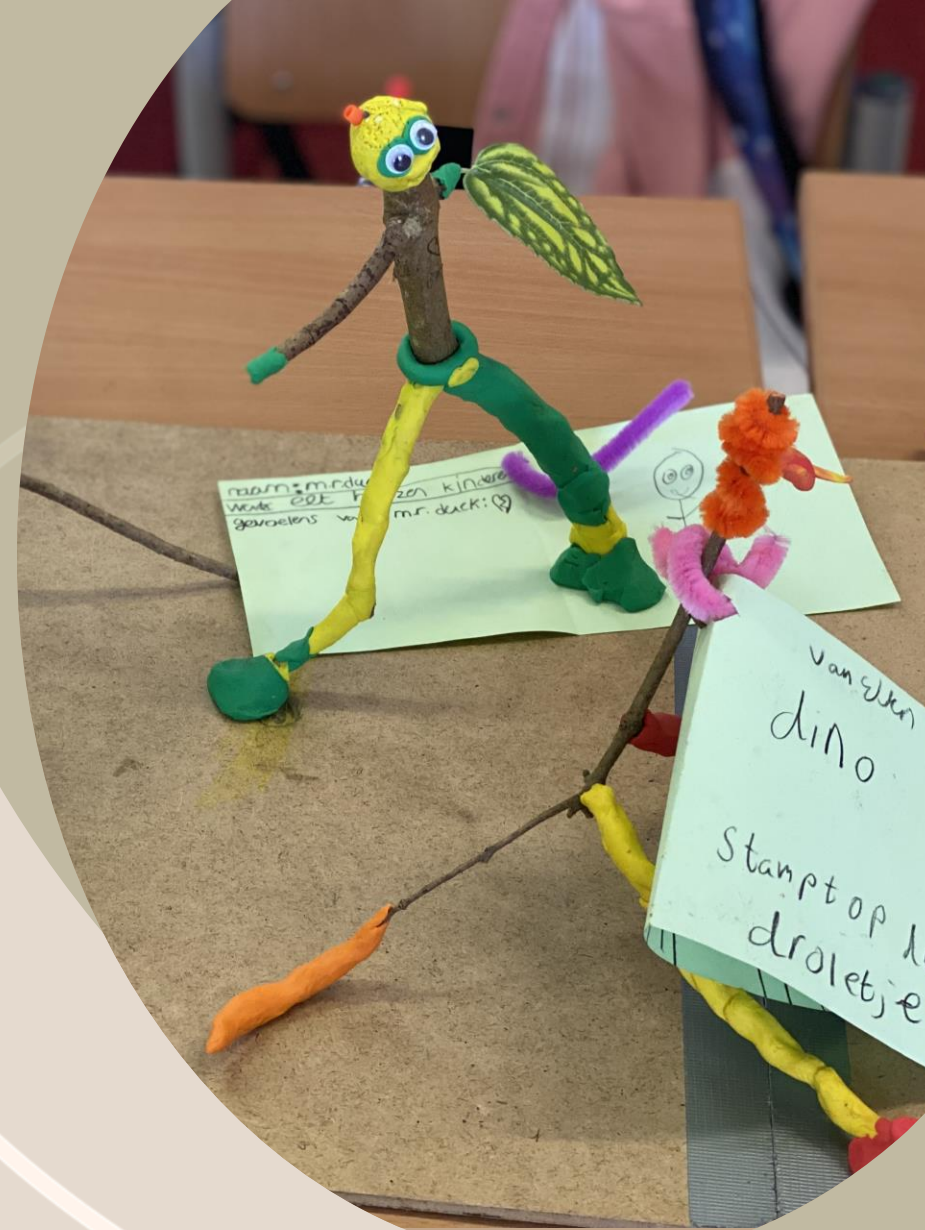

kunst, onderwijs & burgerschap
waarom en **hoe** te verbinden?

Wat als, in een volgende les, de kinderen en hun gemaakte
wezentjes met elkaar in gesprek gaan over *mensen- en
kinderrechten, over vrijheid, veiligheid, gelijkheid en respect?*

Zo geeft kunst in onderwijs letterlijk handen en voeten aan de
wezenlijke vragen die in het domein burgerschap worden
gesteld.

Uit artikel Kunst als rijke humuslaag in onderwijs – voor bijvoorbeeld: burgerschap (Janeke Wienk, 2022)

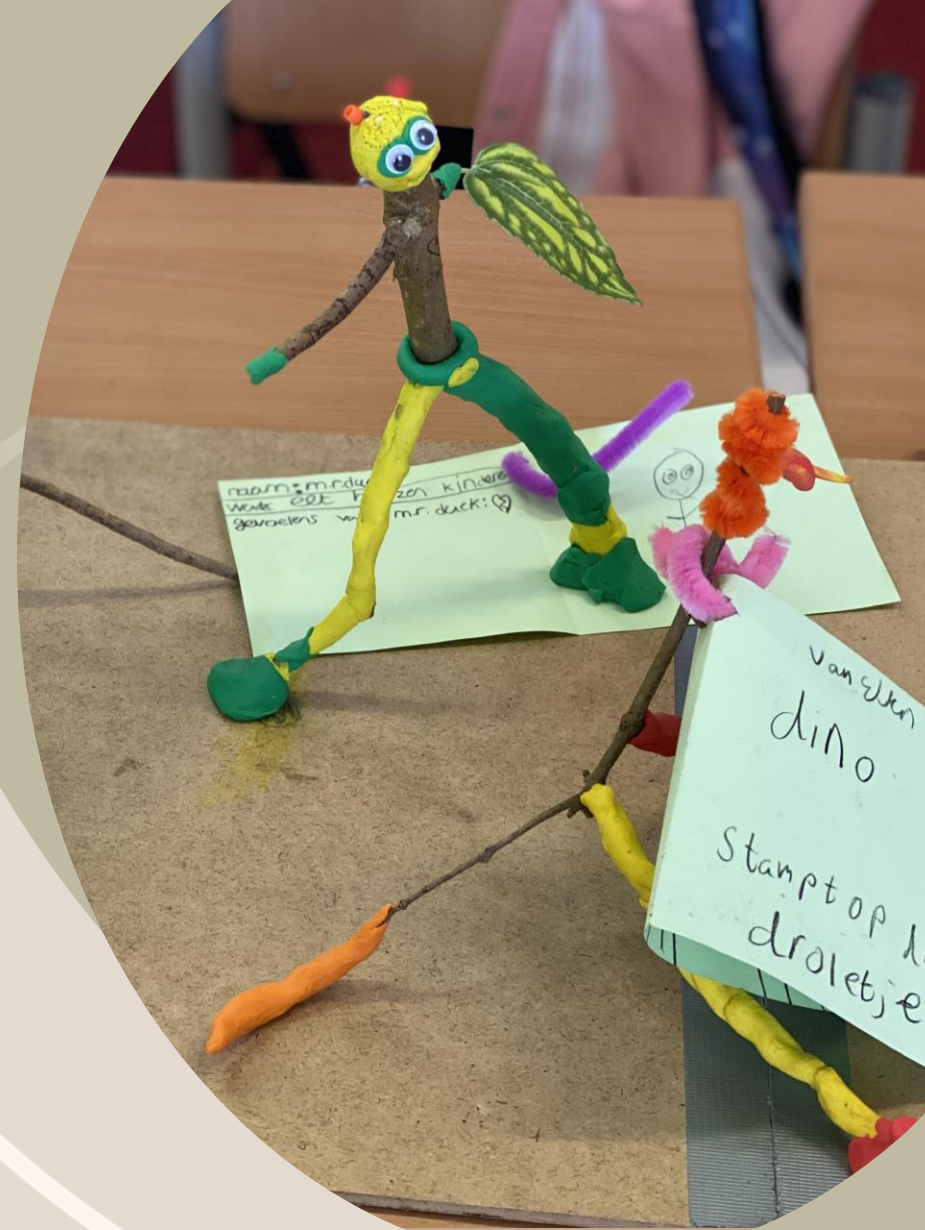
kunst, onderwijs & burgerschap waarom en hoe te verbinden?

Vragen om in gesprek te gaan:

Kun je als leerkracht reageren op wat ontstaat, dus niet vooraf een eindproduct in gedachten hebben en daar op aansturen. Zie je hier van de waarde voor burgerschap?

Hoe werkt vertrouwen in en werken met het 'palet' van de leerlingen zelf. Hoe laat je dit 'palet' in beeld komen en spreken? Wat is hier van de waarde voor Burgerschap?

Hoe denk je na over je eigen aanwezigheid/ presentie/je eigen 'subjectificatie' tijdens je kunst lessen
Wat is hier van de waarde voor Burgerschap?

The background features a light grey base with several abstract elements: a large, solid reddish-brown shape on the left side; a large, solid olive-green shape on the right side; a white outline of a leaf or branch in the top right corner; and a faint, grey outline of a leaf or branch in the top left corner.

bedankt

Janeke Wienk

j.wienk@artez.nl

Oefenplaats Cultuurschakel